

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Szerzői és védjegyjogok megsértése rajzfilmfigurákkal összefüggésben; a jogsértéssel okozott vagyoni hátrány

Ügyszám: SZJSZT 17/2002

A bíróság által feltett kérdések:

1. Az eljárás adatai szerint védjegyoltalom alatt álló „D.” megjelölés, illetve ezzel összefüggésben az áru csomagolásán látható karakterek a „D.” rajzfilmfigurákhoz fűződő szerzői jogokkal összefüggésben az áruk megvásárlásával a vádlottak megsértették-e az 1999. évi LXXVI. törvény 16. § (3) bekezdésében írt tilalmat vagy pusztán a védjegy jogosulatlan használata történt?
2. Szíveskedjenek megállapítani a Btk. 329/A. §-a illetve 329/D. §-a szerinti vagyoni hátrány összegét, valamint azt, hogy a vádlottak önállóan is okoztak-e vagyoni hátrányt vagy csupán azt az eladó B. Ltd. okozta.
3. Szíveskedjenek közölni azt, hogy a szükséges engedélyek beszerzése során, a vámeljárási keretében mi lett volna a követendő eljárás.
4. A Szakértő Testület egyéb megállapításait is szíveskedjenek rögzíteni.

1. Az SZJSZT eljárásának jogi alapja

Az SZJSZT a jelen ügyben szakvéleményt adhat az a szerzői jogról szóló, módosított 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szt.) 101. § (1) bekezdése¹, valamint a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése², továbbá (2) bekezdése³ alapján, mert a megkereső bíróság által feltett kérdések szerzői műveken fennálló vagyoni jogok létevel, illetve felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdéseknek minősülnek. E jogok adott esetben ugyanazon a védelmi tárgyon iparjogvédelmi jogokkal párhuzamosan állnak fenn, ezért az eljáró tanács kitérhet az iparjogvédelmi jogok fennállására, illetve megsértésére is.

---

¹ 101. § (1) Szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek a Magyar Szabadalmi Hivatal mellett működő szakértő testülettől.

² „1. § (1) A Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: Szakértő Testület) az Szt. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés(...) alapján.”

³ „(2) E rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvitás ügy az Szt.-ben szabályozott szerzői és szomszédos jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita.”

2. Az eljáró tanács által vizsgált iratok

Az eljáró tanács áttekintette a városi bíróság előtt, valamint a megyei bíróság előtt folyó büntetőeljárásnak a megkereső végzéshez mellékelte iratait, amelyekből a vizsgálat tárgyát képezték különösen:

- a szerzői, illetve védjegyjogosult jogi képviselője útján tett, a VPKBP-nek címzett feljelentése;
- a VPKBP előtt folyt nyomozati eljárás iratai, továbbá a vámfelügyeleti eljárás iratai;
- a vámeljárás iratai;
- a B. 1391/2001/1. sz. ügyészi vádindítvány;
- a B. 1391/2001/2. sz. ügyészi végindítvány;
- a B. 983/2001/10. sz. I. fokú ítélet;
- a B. 1391/2001/2-I. sz. ügyészi fellebbezés;
- az ügyészi fellebbezéshez fűzött pro domo;
- a fellebbezési tárgyalási jkv. (Bf. 153/2002/4).

3. Az eljáró tanács válaszai

3.1. Az 1. kérdésre adott válasz:

3.1.1. A jogsértőnek állított árut vámfelügyelet alá vonták, tehát a jellegzetes alak (D. karakterek és figurák) belföldi kereskedelmi hasznosítása (Szjt. 16. § (3) bekezdés) még nem történt meg.

3.1.2. Mivel a szerzőt megillető terjesztési jog **magában foglalja különösen (...) a műpéldánynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát**, a vádlottak azáltal, hogy a gazdasági társaságuk a jogsértőnek állított árut az országba behozta, megsértették a szerzői jogosult Szjt. 23. § (2) bekezdése szerinti terjesztési jogát.

3.1.3. Az eljáró tanács megállapítja, hogy ha egy cselekmény nem meríti ki a kereskedelmi hasznosítás fogalmát, az egyben – ha ennek törvényi feltételei megállnak – más felhasználási cselekménynek, adott esetben terjesztésnek minősülhet.

A megállapítások részletes indokai:

A válasz abból indul ki, hogy az áruk (rágógumi) csomagolásán látható „karakterek” és figurák az Szjt. 1. § (1) bekezdés, (2) bekezdés h) pontja és (3) bekezdése szerint minősülő, szerzői jogi védelem alatt álló művet képeznek.

Az Szjt. 1. § (1) bekezdés rögzíti a szerzői jogi védelem általános, mű-fajtatól független szabályát. „Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.”

Az Szjt. 1. § (2) bekezdése példalozó felsorolást tartalmaz, amelyben kifejezetten szerepelnek a véleménnyel érintett művek: „(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: (...)

h) a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve,(...)”.

A „karakterek” és figurák által képzett mű esztétikai, minőségi színvonalával kapcsolatos kétségeket az 1. § (3) bekezdése oszlatja el: „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélétől.”

Az Szjt. 16. § (3) bekezdése alapján „a szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga is.” A kérdés az, hogy **megtörtént-e a Magyar Köztársaság területén a kereskedelmi hasznosítás**, amelyhez a történeti tényállás szerint a vádlottak nem rendelkeztek a feljelentő által szerzői jogosultként állított T. CO. (Japán) engedélyével.

A kereskedelmi hasznosítás fogalmát sem az Szjt., sem a törvény indokolása nem határozza meg, csak utal arra, hogy a korábbi szerzői jogi törvény bírói gyakorlatában alakultak ki ennek, az ún. „merchandising” jognak az előzményei (pl. BH 1986/363.).

Az Szjt. részletes kommentárja (A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK, 2000, szerk: Gyertyánfy Péter, a továbbiakban: Kommentár) a kereskedelmi hasznosítás az eredeti, fő felhasználáson kívüli másodlagos, főleg reklám jellegű hasznosítás. Jelentheti a jellegzetes és eredeti alakok feltüntetését (...) pl. ruhadarabon (...) A megállapításból, a fogalom nyelvtani értelmezéséből, és a jellegzetes alak védelmének jogpolitikai céljából (a szerzői jogosult részesítése a népszerűvé vált alak gazdasági hasznosításából, ld. ugyanott) az következik, hogy amíg egy jellegzetes alak képét tartalmazó áru belföldön nem került forgalomba, addig nem történhet meg a kereskedelmi hasznosítás sem (102. oldal).

A tényállás alapján a jogsértőnek minősített árut vámfelügyelet alá vonták, tehát a jellegzetes alak (D. karakterek és figurák) belföldi kereskedelmi hasznosítása még nem történt meg.

A szerzői jogi védelem alatt álló mű (itt: a D. karakterek és figurák) kereskedelmi hasznosításának folyamata azonban egyéb, szerzői jogilag releváns felhasználást is fed (ld. Kommentár 102. oldal).

Az Szjt. 16. § (1) bekezdése szerint „a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.”

A törvény 17. §-a tartalmazza a felhasználásnak minősülő cselekmények példálózó felsorolását: „A mű felhasználásának minősül különösen: a) a többszörözés (18-19. §), b) a terjesztés (23. §) (...). A többszörözés az Szjt. 18. § alapján a mű anyagi hordozón való – közvetlen vagy közvetett – rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint egy vagy több másolat készítése a rögzítésről. E cselekményeket, tehát a szerzői jogi védelem alatt álló karakterek és figurák rögzítését és másolását nem a vádlottak végezték, és e cselekmény nem is a Magyar Köztársaság területén történt. A tényállás alapján a vádlottak a jogsértőnek állított, az engedély nélkül többszörözött szerzői művet „tartalmazó” árut egy külföldi vásáron választották ki, és egy külföldi eladótól (ld. a megkereső végzés 2. kérdését) vásárolták meg.

Az Szt. 23. § (1) bekezdése szerint a szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. (...) A (2) bekezdés szerint „**a terjesztés magában foglalja különösen (...) a műpéldánynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát.**

Megállapítható, hogy a vádlottak azáltal, hogy a gazdasági társaságuk a jogsértőnek állított árut az országba behozta (megvásárolták, és vámkezelését kérték, [ld. különösen EV okmány, vámfelügyelet elrendelő határozat (4658/2001), vámhivatal munkalapja (2002. 06. 15.), az eladó számlája (009547), vámbiztosítéki iratok, és vámfizetés igazolása, vámügynöki megbízás], megsértették a szerzői jogosult Szt. 23. § (2) bekezdése szerinti, a műpéldány másolata behozatalának engedélyezésében álló terjesztési jogát.

Vizsgálendő, hogy a kereskedelmi hasznosítási jogra, mint „speciális” vagyoni jogra vonatkozó rendelkezés alkalmazása nem zárja-e ki a felhasználási jogra, mint „általános” szerzői vagyoni jogra, illetve azon belül az egyik felhasználási módra történő hivatkozást. Más szóval, ha nem valósul meg a kereskedelmi hasznosítás, bekövetkezhet-e egyéb felhasználás? A válasz igen. Ennek indoka: a felhasználás és a felhasználási jog általános fogalma (Szt. 16. § (1) bekezdés), az a tény, hogy az egyes felhasználási módokat is csak példálózóan sorolja fel a szerzői jogi törvény, végül pedig az, hogy kizáró rendelkezést az Szt. nem tartalmaz.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy ha egy cselekmény nem meríti ki a kereskedelmi hasznosítás fogalmát, egyben – ha ennek törvényi feltételei megállnak – más felhasználási cselekménynek, adott esetben terjesztésnek minősülhet.

3.2. A 2. kérdésre adott válasz:

3.2.1. A Btk. 329/A. § (1) bekezdése szerint nem szükséges tényállási elem a vagyoni hátrány okozása. A bűncselekmény a jogsértéssel, ha azt haszonszerzés végett követik el, bekövetkezik. A vádlottak forgalomba hozatali céllal kérték a jogsértőnek állított áruk vámkezelését. Ebből a haszonszerzési célzat nyilvánvaló.

3.2.2. A Btk. 329/A. § (1) bekezdése és 329/D. § (1) bekezdése szerinti vagyoni hátrány összege megegyezik legalább a szerzői és védjegyjogosultat illető, a szerzői jogi felhasználás és a védjegyhasználat fejében járó jogdíjjal (licencia díjjal). Ennek megállapításához azonban nem elegendő a jogosult képviselőjének egyoldalú nyilatkozata az ún. minimum licencia díjról, hanem az állítást alá kell támasztani olyan, lehetőleg a Magyar Köztársaság területére megkötött licencia szerződéssel, amely a büntetőeljárással érintett időszakra nézve az állított módon meghatározott (forgalomtól és bevételtől független fix összegű díj) és az állított mértékkel azonos mértékű licencia díjat tartalmaz.

3.2.3. Ha megállapítható a 3.2.1. szerint vagyoni hátrány, azt a Magyar Köztársaság területén megvalósult szerzői (és kapcsolódó jogok) megsértése, valamint iparjogvédelmi jogsértés miatt nem az eladó, hanem a vádlottak okozták. A vádlottak a szerzői jogosult terjesztési jogát (ld. 3.1.) és a védjegyjogosult kizárólagos védjegyhasználati jogát sértették meg (védjegybitorlás) azáltal, hogy a védjegyoltalom alatt álló megjelölést hordozó árukat az országba behozták (a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (Vt.) 12. § (1) bekezdése, és (2) bekezdés a) pontja útján alkalmazandó (3) bekezdés d) pont).

3.2.3. Az eladó is elkövetett a cselekmény elkövetési helyén alkalmazandó jog szerint mind szerzői jogi jogsértést, mind védjegybitorlást az engedély nélküli többszörözéssel (szerzői jogsértés) és azzal, hogy a védjegyoltalom alatt álló megjelölést elhelyezte az árun (engedély nélküli védjegyhasználat) és ezzel okozott is legalább a licencia díj elmaradásában álló vagyoni hátrányt, de e cselekményeket nem a Magyar Köztársaság területén követték el, és nem tartoznak a jelen büntető eljárásra.

A megállapítások részletes indokai

A vagyoni hátrány bekövetkezését a két büntető tényállás utaló jellege folytán a szerzői jogi és védjegyjogi szabályok alapján kell megállapítani. A szerzői jogi, illetve védjegyjogosultat ért vagyoni hátrány nemcsak akkor következik be, ha megtörténik a jogsértő áruk forgalomba hozatala és értékesítése. Mind a szerzői jogosultnak, mind a védjegyjogosultnak a kizárólagos joga lényegét jelentő engedélyezési jog alapján adott engedély (licencia) fejében jár a díj, és ha a díjazás elmarad, akkor a vagyoni hátrány bekövetkezik. Az állítást az alábbi jogszabályi rendelkezések támasztják alá:

Az Szjt.-ből:

„16. § (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

42. § (1) Felhasználási szerződés alapján a szerző engedélyt ad művének a felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.

(2) A felhasználási szerződés tartalmát a felek szabadon állapítják meg. A felhasználási szerződésre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha e törvény vagy más jogszabály az eltérést nem tiltja.

94. § (1) A szerző jogainak megsértése esetén - az eset körülményei szerint - a következő polgári jogi igényeket támaszthatja: (...)

e) követelheti a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését.

Az Szjt. indokolása és a Kommentár (437., 444., 445. oldal) is megállapítja, hogy „a törvény a gazdagodás visszatérítése iránti igényt tartja fenn, **ami szükségképpen legalább a szerzőt megillető díjazás megfizetését eredményezi.**”

A Vt-ből:

„12. § (1) A védjegyoltalom alapján a védjegyjogosultnak kizárólagos joga van a védjegy használatára.

(2) A kizárólagos használati jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ[ja a megjelölést]...

23. § (1) Használati szerződés (védjegylicencia-szerződés) alapján a védjegyoltalom jogosultja engedélyt ad a védjegy használatára, a használó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.

(2) A használati szerződés tartalmát a felek szabadon állapítják meg.

27. § (1) Védjegybitorlást követ el, aki a 12. §-ban foglalt rendelkezések megsértésével a védjegyet jogosulatlanul használja.

(2) A védjegyjogosult a bitorlóval szemben - az eset körülményeihez képest - a következő polgári jogi igényeket támaszthatja: (...)
e) követelheti a védjegybitorlással elért gazdagodás visszatérítését;”

A gazdagodás és a licencia díj viszonyáról a szerzői jogsértésnél írottak itt is értelemszerűen irányadók.

A licencia díjat, amely szabad megállapodás tárgya, többféleképpen határozzák meg a gyakorlatban. A felek megállapodhatnak egyösszegű jogdíjban is, és köthetik a fizetendő jogdíjat például az egyes felhasználási/védjegyhasználati módokhoz, így

- a többszörözött, gyártott példányok (árak) darabszámához függetlenül attól, hogy ezek terjesztése megtörténik-e,
- a ténylegesen értékesített áruk darabszámához,
- más díjmeghatározó tényezőhöz, például a forgalomba hozatalra kerülő áruk gyártói, nagykereskedelmi, vagy fogyasztói árához, stb.

Elképzelhető az egyösszegű díj és a felhasználási/védjegyhasználati módhoz/mértékhez igazodó díj kombinációja is. Az egyösszegű díj lehet minimumdíj, amelyre forgalom arányos díjelem (royalty) épül. Az is lehet, hogy a szóban forgó merchandising típusú felhasználásnál nem különítik el a szerzői és a védjegyhasználati jogdíjat, hanem azt egy összegben kalkulálják. A díjazással kapcsolatos ügyvitel egyszerűsítése és az ellenőrzés nehezen kivihető volta miatt az olyan tömegárúknál, mint a vád tárgyává tett cselekménnyel érintett rágógumi, csak az egyösszegű díjmeghatározás az életszerű. Egyoldalú állítás azonban nem elegendő az elmaradt jogdíj mértékének megállapításához. Az állítást megfelelően valószínűsíteni kell, erre például alkalmas lehet egy hatályos, a Magyar Köztársaság területére (is) vonatkozó a jogsértéssel érintett jogosult(ak) és egy, vagy több felhasználó/védjegyhasználó által kötött szerződés.

3.3. A 3. kérdésre adott válasz:

3.3.1. Áruk behozatalával és belföldi értékesítésével foglalkozó gazdálkodó szervezettől és képviselőitől az alkalmazandó polgári jogi mérce szerint általában elvárható, hogy tudomással bírjanak arról, hogy az árukon elhelyezett megjelölés jogi oltalomban részesülhet. Ha a megjelölés nem egy egyszerű kereskedelmi név, hanem – mint a szóban forgó esetben – egy karakterekből és figurákból kombinált ábra – az elvárhatósági mércéhez az is hozzátartozik, hogy a kereskedőnek még inkább feltételeznie kell jogi oltalom meglétét. E megállapításban nem vette az eljáró tanács figyelembe azt a tényt, hogy a szóban forgó rajzfilmfigurák közismertnek tekinthetők-e.

3.3.2. Az a tény, hogy az árukon elhelyezett megjelöléshez nem kapcsolódott ún. jogkezelési (a jogosult személyét azonosító) adat, nem mentesítő jellegű, mert nem áll fenn általános jogi kötelezettség jogkezelési adat (Szjt. 96. §, Btk. 329/C. §) feltüntetésére.

3.3.3. A sajátos megjelölést hordozó áruk behozatala során és belföldi értékesítése előtt a követendő eljárás az lett volna, ha a vádlottak az általuk képviselt gazdálkodó szervezet részére írásbeli ún. jogszavatossági nyilatkozatot kértek volna az eladótól arra nézve, hogy a megvásárolt áruknak a Magyar Köztársaságba történő behozatala és magyarországi forgalomba hozatala nem sérti harmadik személynek az árun elhelyezett megjelöléshez fűződő kizárólagos jogát. (Elképzelhető a nyilatkozat pozitív tartalommal is, ilyenkor az eladó

kijelenti, hogy rendelkezik a szerzői jogosult/védjegyjogosult engedélyével a magyarországi forgalomba hozatalra nézve). Az említett nyilatkozatok egyébként egyszerűen rávezethetők az eladó számlájára, különösebb adminisztrációs terhet nem jelentenek.

3.3.4. A gyakorlatban a merchandising szempontból értékes jellegzetes alakok nemzetközi kereskedelmi hasznosítására kizárólagos értékesítő rendszert építenek ki, amelyben földrajzi régióként feljogosítanak egyes gazdálkodó szervezeteket arra, hogy a jellegzetes alak kereskedelmi hasznosítását, és ha védjegyvoltalom is fennáll, egyben a védjegy használatát – rendszerint előre kidolgozott „tarifa” alapján – engedélyezzék.

3.4. A 4. kérdésre adott válasz:

Az eljáró tanács a fentiekén kívül megállapítja, hogy a rendelkezésre álló iratokból a feljelentésen kívül nem állapítható meg bizonyossággal annak a szerzői jogosultnak a személye, aki/amely a Magyar Köztársaság területére a merchandising engedélyezési joggal rendelkezik. /A védjegyjogosult személyét a védjegylajstrom adatai igazolják. Szükségesnek látszik annak a megszakítatlan jogátruházási/jogátengedési láncnak a sértett részéről történő bemutatása, amely igazolja a szerzői jogosult személyét (ld. feljelentés mellékletei)/.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a fenti megállapítások kizárólag arra szorítkoztak, hogy a szerzői jogi és védjegyjogi szabályok alapján objektív jogsértés történt-e, és ha igen, azzal összefüggésben milyen vagyoni hátrány keletkezhetett. A 3.3.1.-3.3.3. pont szerinti válaszok arra utaltak, hogy polgári jogi szempontból vétkesnek tekinthető-e a szóban forgó cselekmény. Az eljáró tanács értelemszerűen nem érinti, nem is érintheti azt a kérdést, hogy büntetőjogi szempontból – ebben a valójában csekély horderejű esetben – a bűncselekmény elkövetése megállapítható-e, különös tekintettel arra, hogy a szerzői és kapcsolódó jogok megsértése elnevezésű bűncselekménynek van gondatlan alakzata is, míg az iparjogvédelmi jogok megsértése elnevezésű bűncselekményt csak szándékosan lehet elkövetni. Az eljáró tanács értelemszerűen nem foglalkozhat azzal a kérdéssel sem, hogy van-e a szóban forgó cselekménynek társadalomra veszélyessége és ha igen, az milyen fokú.

Budapest, 2002. szeptember 9.

dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

dr. Faludy Gábor
a tanács előadó tagja

dr. Tomori Pál
a tanács szavazó tagja